

KASDIEN

Tarptautinė šventė
Sukėlė ovacijas
Sveikatos apdrauda
Turėsime svečių, jeigu...

Vakarų Vokietijos Diuseldorfo tarnautoja Helena Vegener, duodama interviu žurnalui "Kvik", pasiūlė, kad dėl mažesnio ir vidutinio nuotolio raketų likvidavimo sutarties pasirašymo diena būtų paskelbta tarptautine švente, nes jos nuomone, tai — "iš tikrųjų įvykis, kokių istorijoje nėra buvę".

Neabejojama, kai pasaulis apivalys nuo žmonijai mirtį grąšinančių branduolinių raketų, kad ši diena nebus paskelbta tarptautine švente ir švenčiama per amžius žmonijos istorijoje, nes neviena Helene Vegener apie sutartį tokios nuomonės — visi padorūs žmonės yra tokios nuomonės.

Sausio 25 dieną, kai prez. Reagan išsakė savo vadinamąją "State of the Union" tautai kalbą, nežiūrint kaip jis gyrėsi per septynerius metus atliktaisiais Amerikai darbais, Kongreso Rūmuose teplojo tik jo šalininkai. Tačiau, kai išsitarė, kad pasirašė sutartį ir su Gorbaciovu, Rūmų salėje kilo ilgai trunkantys plojimai, Kongresmanai bei Senatoriai sustojo, entuziasmas truko kelias minutes.

Atsakydamas Prezidento kalbai demokratų vardu Atstovų Rūmų pirmininkas Jim Wright irgi pažymėjo, kad už sutarties pasirašymą su Gorbaciovu Prezidentui tenka neginčijamas nuopelnas, bet viskas kitkas Ameriką pastūmė riedėti pakalnėn ekonominiu, ir politiniu, ir prestižo atžvilgiais.

Žmogaus klubikaulyje eilinė operacija. — išimti sugedusį sąnarį ir įdėti dirbtinį kaštuoja apie \$15 tūkstančių. Jeigu žmogus neturi sveikatos apdraudos, nors ir gerokai pasiturinčiam — apie \$15 tūkstančių yra nemaža pinigų suma, o ką jau bekalbėti apie tuos, kurie neišsigali sveikatos apsidrausti!

Jeigu žmogus neapsidraudęs sveikatos ir neturi pinigų, jo ligoninės nepriima, gydytojai nemokamų operacijų nedaro. Amerikoje tokių žmonių yra mažiausia 40 milijonų. Jeigu neturtingiems žmonėms nėra arti ligoninės, jie susirgę kamuoja, kol nusikamuoja.

Turtingiausioje pasaulyje šalyje vertinai reikalinga sveikatos apdrauda nacionalizuoti nors taip, kaip yra už Ameriką neturtingesnė Vakarų Vokietijoje, Anglijoje, Japonijoje... Bet kur tada dėsiai bilijoninės sveikatos apdraudos kompanijos?!

Ką sakote, mielieji skaitytojai?

Jeigu lietuviškieji reakcininkai "donchnikai" nepastos kelio, labai galimas daiktas, į Tarptautinį teatro restivalį Chicagoje atvyks Lietu-

Nauja Ukmergės autobusų stotis

NAUJO LAISVINTOJO "IŠPAŽINTIS"

Prieš kurį laiką Lietuvos televizija rodė dokumentinį filmą „Akmuo užantyje“. Filmą, pasiitelkęs faktus, papasakojo apie rugpjūčio 23-osios įvykius Vilniuje.

Kaip rodo mačiusiųjų atsiliepimai, filmas sukėlė ne tik vietinės auditorijos susidomėjimą. Pamatė jį ir užsienio lietuviai, sveičiausių Nemuno krašte. Beje, filmo ištraukos buvo parodytos per TV tiltą „Vilnius—Ženeva“, o taip pat telesitikime tarp Tarybų Sąjungos Aukščiausiosios Tarybos deputatų ir Jungtinių Valstijų kongresmenų.

Mačiusieji gal prisimena, kad filme minimas Algis Klimaitis. Žiūrovui jis pristatomas kaip vienas prieš Tarybų Lietuvą nukreiptos akcijos organizatorių. Šiame vaidmenyje jis atsidūrė neatsitiktinai — savotiškai pratęsia šeimyninę tradiciją: jo tėvas, baigiantis Antrajam pasauliniam karui, ne be reikalo pabėgo į Vakarų. Jis — aktyvus nacių kolaborantas.

Algio Klimaičio vardas vis dažniau mirga ir veiksniškoje spaudoje: jis skelbiamas VLIK-o atstovu Europoje...

Kas jis iš tikrųjų? Tai sužinoti gal smalsu ir mūsų laikraščio skaitytojams. Sakysim, kad ir dėl to, jog tai naujo tipo „laisvintojas“.

„Pažinčiai“ pasinaudojus interviu, išspausdintu žurnaliuke „Laiškai lietuviams“. Šias pastabas pavadinau „išpažintimi“ ne šiaip sau. Algis Klimaitis teigia, kad „pamilęs“ religiją ir krikščioniškąją demokratiją“. Pastebėsime, kad jo „meilė“ neatsitiktinė, jis iš jos gyvena. Algis Klimaitis gimęs 1948 metais Hamburge. Mokėsi Vasario 16-os lietuviškoje gimnazijoje. Tai, ko gero, jo vienintelis „ryšis“

vos TSR Valstybinio teatro trupė. Ji čia du kartus vaidins. — Chekovo „Dėdė Vania“ ir gruzinų folklorinė pjesė „Pirosmeni, Pirosmeni“.

Gastrolė numatoma vyks gegužės pabaigoje, Royal George Theatre, 1641 North Holsted St. Abu spektakliai bus vaidinami lietuvių kalba.

Vadinasi, turėsime mielų svečių iš Lietuvos, jeigu...

S. J. Jokubka

su Lietuva ir lietuvybe. Gana smulkiai pasipasakotoje biografijoje žiojėja didokas plyšys, kurį A. Klimaitis mėgina užlopyti žodžiais, kad iki 1982-ųjų metų kaip „ryšių ir informacijos specialistas, dirbęs Vakarų Europos firmose“.

Tos firmos neįvardintos, ir todėl gimsta natūrali mintis: ar tik nebus jos labai specialios. Ar jos ne iš tų, kurių pavadinimų nepriimta viešai minėti? Juk A. Klimaitis į paviršių išplaukia tik kaip neaiškias, nežinia kieno finansuojamo leidinuko „Ostnachrichten“ leidėjas ir redaktorius Vienoje.

Vėliau jis atsiduria Šveicarijoje, bet jau kaip organizacijos CHRISTIAN SOLIDARITY INTERNATIONAL darbuotojas. Organizacija, anot jo paties prisipažinimo, „rūpinasi, kad nebūtų pamirštas joks kalnimas krikščionis bet kurioje pasaulio šalyje“.

Tačiau A. Klimaičiui rūpi ne „bet kokia šalis“, o konkreti — Lietuva, jį domina ne tik krikščionys, bet viskas, kas gali praversti profesionalaus antitarybininko darbe.

„Turime savo ryšinius — atviras, kaip ir dera krikščionio „išpažintyje“, — kalba apie savo darbą Klimaitis, — atneša žinių lankantieji ateistinių komunistų valdomus kraštus... kai ką sužinojome telefonu, paskambinę už geležinės uždaros, o kartais ir patys ten nuvažiuojam pasirinkti informacijos“.

Ir tokią uždarą vadinti „geležine“? Bet kam ginčytis? Geriau pažiūrėkime, kokios tos „informacijos“.

„Kai buvo Černobylio atominės jėgainės sprogimas, susisiekiame telefonu su Lietuva. Gautas iš patikimesnių žmonių informacijas paskelbėme spaudoje“.

Kas buvo paskelbta, neužmiršome. Nuskambėjo džiaugsmas dėl didžiulės nelaimės. Net buvo užmiršta krikščioniškoji meilė! Aukų skaičius buvo fantastiškai išpūstas, buvo trimituojama apie „grėsmę Lietuvai“. Ir A. Klimaitis sako, kad tokiu būdu... „padedą sąžinės kaliniams“. Tai jau tikrai naujos formacijos „laisvintojas“: laisvas nuo bet kokių moralinių skrupulų, nuo elementariausių ryšių su Lietuva.

Beje, apsiselbia ir žmoną turįs,

Trumpai

— Amerika sutiko priimti amerikiečių kareivių Vietnamo karo metu su vietnamietėmis sugyventuosius vaikus. Apskaičiuojama, kad Vietname tokių vaikų yra nuo 8 iki 12 tūkstančių.

— Kenosha, Wis., miestas rimtai susirūpino, kad Chrysler automobilių korporacija ruošiasi uždaryti savo fabriką, ir ryšium su tuo, iš darbo paleis daugiau kaip 5 tūkstančius darbininkų.

— Anti-Defamation lygos apskaičiavimu, praeitaisiais metais Amerikoje antisemitiškųjų prieš žydus išpuolių padaugejo 17 procentų, palyginus su išpuoliais 1986 metais.

— Tarptautiniame mokslininkų simpoziume dėl uždraudimo branduolinių bandymų paaiškėjo, kad JAV nuo 1963 metų iki dabar įvykdė 117 slaptų branduolinių bandymų ir daugiausia prez. Reagan prezidentavimo metais.

— Iki šiol tik JAV ir Prancūzija iš savo satelitų fotografitomis nuotraukomis aprūpino klientus. Šį monopolį Tarybų Sąjunga sulaužė — pasirašė kontraktą su Australija, kad tarybiniai satelitai nufotografuosią visą Australijos teritoriją.

— JAV ir TSRS mokslininkai pasirašė susitarimą išvien siekti plačių mokslinių laimėjimų.

— Brazilijoje portugalų kalba Gorbaciovu knyga „Peristroika“, pirmos laidos 85,000 egzempliorių žmonės išpirkė per penkias savaites.

— Amerikos valdžios tarnautojų federacija buvo pasiuntusi į Tarybų Sąjungą delegaciją ten susitikti su tarybinės valdžios valdininkais.

— U.S. Earthworm firma praneša, jog Tarybų Sąjungoje užsakė pagaminti 12 ekskavatorių su General Motors motorais.

— Praeitais metais susirgusiam vienos dienos pabuvimas ligoninėje, vidurkiu imant, pabrango iki \$698, neskaitant konsultacijų, vaistų bei kitokių ligoniui patarnavimų.

— Praeitais metais Amerikoje bankrutavo daug daugiau bankų negu Didžiosios depresijos 1930 metais.

— Sausio mėnesį Amerikoje užregistruota daugiau kaip 50 tūkstančių žmonių, užsikrėtusių AIDS liga. Jų būtų keleriopai daugiau, jeigu žmonių būtų tikrinama taip, kaip tikriname ar neužsikrėtusieji džiova.

„pabėgėle iš Rytų Vokietijos“. Matyt, nujausdamas, kad dėl to gali neįtikti senesnio sukirpimo „laisvintojams“, skuba pridurti: „Jos protėviai iš Rytų Prūsijos, tai turi mums giminingos prūsų genties kraujo“.

Kaip sakoma, šis tas geriau nei nieko...

Vladas Rupšys

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.

Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Inžinierius Antanas Rumša ieško teisybės

Tokia antraštė Vilniaus "Tiesos" gruodžio 31 dienos laidoje išspausdintas žurnalisto Viliaus Kavaliausko parašytas straipsnis apie makartistinės reakcijos auką, dypuką inžinierių Antaną Rumšą. Makartizmo metais Chicagos pažangiųjų lietuvių tarpe tokių aukų buvo daug. Reakcijos persekiojimai juos lydėjo kol sulaukė senatvės, dauguma jau išmirė. Dypuką, 58-erių metų amžiaus inžinierių A. Rumšą makartistinės reakcijos persekiojimai atlydėjo iki šių dienų.

A. Rumša yra chicagietis, čia baigęs mechaniko inžinieriaus išsilavinimą, gyvena 3142 West 42nd Place, antrame aukšte. Žmogus daugiau kaip du metai bedarbis, gyvena iš senos motinos pensijos ir jos santaupų. Kaip V. Kavaliauskas pažymi, nėra valkata ir nėra pernelyg išrankus. Žmogus talentingas, kupinas kūrybinių jėgų inžinierius. Turi užregistravęs patentų, išradimų. Beveik kiekvienoje kompanijoje, kurioje jis dirbo, jį gyrė kaip inžinierių, kėlė į aukštesnes pareigas. Bet kai tik sužinodavo, kad jis yra makartistinės reakcijos persekiotas, jam parodydavo duris! Ir taip nuo 1954 metų iki dabar ilgesniam laikui kur nors įsidarbinti inžinieriumi jau negali.

A. Rumša, kaip visi dypukai, į Ameriką atvyko su buržuazinės Lietuvos pasportu. Kai priartėjo metai stoti karinėm tarnybon ir vykti į Korėjos karą, A. Rumša atsisakė, nenorėdamas prarasti "senosios Lietuvos" pilietybės, kurią pripažįsta ne tik čia veikiantys buržuazinės Lietuvos konsulai, "vaduotojai" bet ir visa reakcinė lietuvių imigracija su savo laikraščiais bei organizacijomis, pripažįsta netgi JAV Valstybės departamentas! Už meilę "senosios Lietuvos" pilietybei, A. Rumšai ir prasidėjo makartistinės reakcijos persekiojimų golgota: advokatai, teismai, kalėjimas, diskriminacija, ir iš niekur jokio užtarimo nei pagalbos šios bėdos atsikratyti negali. Netgi, kai vyko vienos lietuviškųjų organizacijų vadovybų rinkimai, į McCarran-Walter Akto žabangas A. Rumšos pasiūstą balsą "vaduotojai" atmetė, juo tik pasipiktinę...

Įtariamais nacistiniais nusikaltėliais "vaduotojai" nesipiktina. Jie juos užtaria, už jų teises visa gerklė šaukia, nežiūrint kad tie įtariamieji nusikaltėliai išsišmugėliavę į šią šalį, kuo skubiausiai spjovę ant buržuazinės Lietuvos pilietybės, už kurios teisę reikiniai nacionalistai meldžiasi ir kovoja. Tačiau žmogus, kuriam toji pilietybė buvo prie širdies ir už tai įkliuvo į bėdą, "vaduotojams" — nepriimtinas, nusikaltėlis, ir jeigu esi toks — žinokis...

Visai neseniai, pasiremdamas vadinamoju "informacijos laisvės įstatymu", A. Rumša išreikalavo savo bylos medžiagą. Kvalifikuoti advokatai, o pagaliau ir net kai kurios valdžios įstaigos nustatė, kad kaltinimams buvo naudojami akivaizdžiai suklastoti dokumentai. Jau 1954-aisiais metais apeliacinis teismas pripažino, kad "Jungtinių Amerikos Valstijų prieš Antaną Rumšą" byla buvo politinė ir kriminalinis teismas buvo nekompetentingas ją spręsti. Bet, nepaisant to, nei teismas, nei kriminalinio teismo sprendimas nebuvo panaikinti.

Antanas Rumša kreipėsi į įvairias įstaigas, prašydamas atstatyti jo gerą vardą, profesinę karjerą net ir į kongreso bei Senato narius, ir į Aukščiausiasį teismą, Teisingumo departamentą, ir į FBI, į Žmogaus teisių komisiją, ir į dešimtis juridinių mokyklų, į žymius teisininkus, netgi apie bylą parašė pačiam JAV prezidentui. Iš niekur užtarimo nė gū-gū, išskiriant sen. Edward Kennedy, kuris atitinkamų įstaigų paklausinėjo apie bylos esmę.

Pradedant prezidentu ir baigiant reakciniais lietuviškaisiais nacionalistais, propagandos, kad Tarybų Sąjungoje žmogaus teisės be atodairos pažeidinėjamos, kad Pabaltijo šalys pavergtos, kad nėra religinės laisvės, yra iki ausų! Be to, skelbiamos "pavergtųjų tautų" savaitės, Baltieji Rūmai, nacionalistams mušasi į krūtine, jog Lietuvos laisva — valia prisijungimo prie TSRS nepripažįsta, leidžia veikti buržuazinės Lietuvos konsulams, jiems duoda teisę išdavinėti buržuazinės Lietuvos pasportus ir kitokius dokumentus. Gi tuo tarpu čia, žmogaus teisės kaip — niekur nieko pažeidinėjamos, ne tik Antano Rumšos, bet daugelio kitų žmonių atvejais.

A. Rumša vėl kreipėsi į Apeliacijų teismą, kur jis reikalauja anuliuoti ankstesniausias bylas ir ar ką jis laimės — sunku pasakyti. Bet laimės ar nelaimės, kaip jis sako, "visas mano gyvenimas yra sugriautas, mano išsilavinimo profesija sunaikinta, esu atskiras nuo visuomeninio pasaulio, prieš mane panaudotos ekonominės sankcijos, nedarbas, taip pat priklaikomas psichologinis teroras... Mano egzistencija šiame krašte yra palaikoma tik iš senos motinos mažos pensijos ir jos mažų santaupų"

Makartistinės reakcijos persekiotiesiems pažangiesiems lietuviams buvo

2

Trys vilties dienos

Baltas gruodžio pradžios sniegas tykiai leidosi ant Vilniaus bokštų. Washingtone, nacionalinės kalėdų eglutės viršūnėje, įsižiebė žvaigždė. Ramybė plūdo į mus, nešdama palengvėjimą ir viltį, kad atėjo laikas gyventi. Gal tokia nuotaika apima žmones karo metu, kai staiga liaujasi griaudėję sprogimai ir stoja spengianti ty-la...

Buvo 1987 metų gruodžio 8-oji, pirmoji Tarybų Sąjungos Komunistų partijos Centro Komiteto Generalinio Sekretoriaus M. Gorbačiovo vizito į JAV diena. Už šios dienos liko „šaltojo karo“ dešimtmečiai, darbų ir ginčų metai, aukščiausio lygio susitikimai Ženevoje ir Reikjavike. Dygus, akmenuotas ir duobėtas kelias atvedė į Baltųjų rūmų Rytų salę, kur dabar ant glotnaus stalo gulėjo 200 puslapių knyga — Tarybų Sąjungos ir Amerikos sutartis likviduoti dvi branduolinių ginklų klases — vidutinio ir mažesnio nuotolio raketas, sutvirtinta dviejų valstybių vadovų parašais. Dirbtiniai Žemės palydovai, per tūkstančius mylių atnešę į televizorių ekranus šio istorinio momento vaizdus, tarsi siuntė naujos epochos signalus.

R. REAGANAS: „Vien tik skaičiai pabrėžia svarbią šio susitarimo reikšmę: Tarybų Sąjunga išima iš raketų daugiau kaip 1500 dislokuotų kovinių galvučių, ir visos žemėje bazuojamos vidutinio nuotolio raketos, tarp jų SS-20, bus sunaikintos. Mes sunaikinsime visas raketas „Peršing-2“ ir žemėje bazuojamas sparnuotąsias raketas daugiau kaip su 400 dislokuotų galvučių. Papildomos abiejų šalių atsarginės raketos taip pat bus sunaikintos. Mes zengėme istorinį žingsnį“.

M. GORBAČIOVAS: „Tai, kas pasiekta, — tik pradžia. Tai dar tik branduolinio nusiginklavimo startas, nors, kaip žinoma, net didžiausia kelionė prasideda nuo pirmojo žingsnio. Tegu 1987 metų gruodžio 8-oji būna data, kuri bus įrašyta istorijos vadovėliuose. Data, kuri reikš takoskyrą, skiriančią branduolinės grėsmės didėjimo erą nuo žmonijos gyvenimo demilitarizavimo eros...“

Pirmoji susitikimo Vašingtone diena. Ir pirmoji sutartis dėl branduolinių ginklų likvidavimo. Kaip simboliška — sutartis pasirašyta Rytų salėje: Rytai mūsų ir daugely kitų tautų siejasi su ausros, saulės ir žvaigždžių, su šviesos gimimu. Ar ir dabar tai nežada pragiedrulių apniukusioje tautų padangėje?

Sunaikinimui pasmerkti pirmieji keturi procentai mirties arsenalo. Tik keturi procentai. O — turbūt jaučiate — kaip smarkiai apitirpo ginklų kalnas, skyręs tautas, neleideš geriau išsiūrėti vieniems į kitus, matyti ne tik skirtumus, bet ir vienos civilizacijos žmonių bendrumą, interesų tapatumą.

R. REAGANAS: „Man dažnai atrodė, kad mūsų šalių tautoms jau seniai reikia užmegzti vienoms su kitomis draugiškesnius santykius. Kad ir kokios skirtingos būtų mūsų sistemos, Amerikos ir Tarybų Sąjungos tautas sieja tvirtas ryšys. Tai mūsų bendra svajonė apie taiką“.

M. GORBAČIOVAS: „Mes matome iš nuotaikų mūsų šalyje, mes tai matome ir iš amerikiečių nuotaikų: jos — už pasikeitimą į ge-

lą pusę. Jos jau pačios pradeda veikti, užmezga kontaktus, ieško įvairių jų formų ir būdų, demonstruoja tiesiog stebinantį išradingumą, pradeda vaikais ir baigiant išmintingiausiais žmonėmis. Visi supranta, kad atėjo laikas užversti paskutinį konfrontacijos puslapį, pradėti naują etapą. Aš manau, tai labai stiprus imperatyvas, ir jie turi atsispindėti mūsų vyriausybės politikoje“.

TSKP CK Generalinis Sekretorius ir JAV Prezidentas išsamiai apsvarstė Tarybų Sąjungos ir Amerikos dvišalių santykių būklę. Kai tik vadovai ėmė galvoti, kaip būtų galima suartinti dviem didžiosioms valstybėms, iš karto atsirado daug dalykų, kuriuos galima imti kartu spręsti: tai ir klimatas, ir atmosferos ozono išsaugojimas, ir taikus kosmosas, ir skridimas į Marsą, medicina, termobranduolinis reaktorius, prekyba ir t. t.

M. GORBAČIOVAS: „Buvo daugybė rimtų diskusijų, pasikeitimų nuomonėmis ir pažiūromis. Ir, man atrodo, vizito turinys leidžia pasakyti — dialogas buvo reikšmingas, rezultatai — taip pat reikšmingi. Visa tai duos vaisių, jeigu mes nuosekliai, žingsnis po žingsnio veiksime, ieškosime, nors ir kaip sunku būtų — o aš esu tikras, bus labai sunku — savitarpiskai priimtinių sprendimų, atsižvelgdami į vienas kito interesus. Tokiam procesui duotas galingas impulsas“.

Galbūt šis aukščiausio lygio pasitarimas, kurį jūs su tokiu dideliu dėmesiu sekėte Vašingtone, Chicagoje ar Niujorke ir mes Lietuvoje, duoda didelę pamoką mums visiems — politiniams valstybių lyderiams ir fermeriams, mokslininkams ir verslininkams, žurnalistams ir inžinieriams, — nesutarimai nėra neįveikiami. Priimtas bendras Tarybų Sąjungos ir Amerikos aukščiausio lygio pareiškimas rodo, kad tik per dialogą — tegu ir labai sunkų dialogą — gali skintis kelią realistinei mintis. Mintis, kad branduolinis karas niekada neturi būti pradėtas, kad reikia negali būti nugalėtojų, kad reikia užkirsti kelią bet kuriam karui. Tokį išpareigojimą viso pasaulio akivaizdoje priėmė dvi didžiosios valstybės. Mes regėjome šią iškilmingą priesaiką. Tai buvo mūsų visų priesaika.

Trys aukščiausio lygio susitikimo dienos. Trys vilties dienos. Vilties, kad Žemės šalys ir tautos gali įžengti į trečiąjį tūkstantmetį be branduolinio ginklo. Dar lieka treji vilties metai: kai Amerikos kongresas ir TSRS Aukščiausioji Taryba ratifikuos Vašingtone pasirašytą sutartį — būtų absurdas, jei aukščiausieji dviejų valstybių įstatymų leidimo organai jos nepatvirtintų, — nuo šio momento visos vidutinio ir mažesnio nuotolio raketos su veikimo spinduliu nuo 500 km iki 5000 km bus per trejus metus visiškai sunaikintos pasaulyje.

Viltį stiprina tai, kad Vašingtone derybose numatyta tarsi bendro ateities darbo — nusiginklavimo proceso — tvarka.

Lauksime JAV prezidento vizito į Maskvą 1988 metų pavasarį ir tikėsime, kad ten bus pasirašyta sutartis perpus sumažinti strateginę puolamąją ginkluotę, galin-

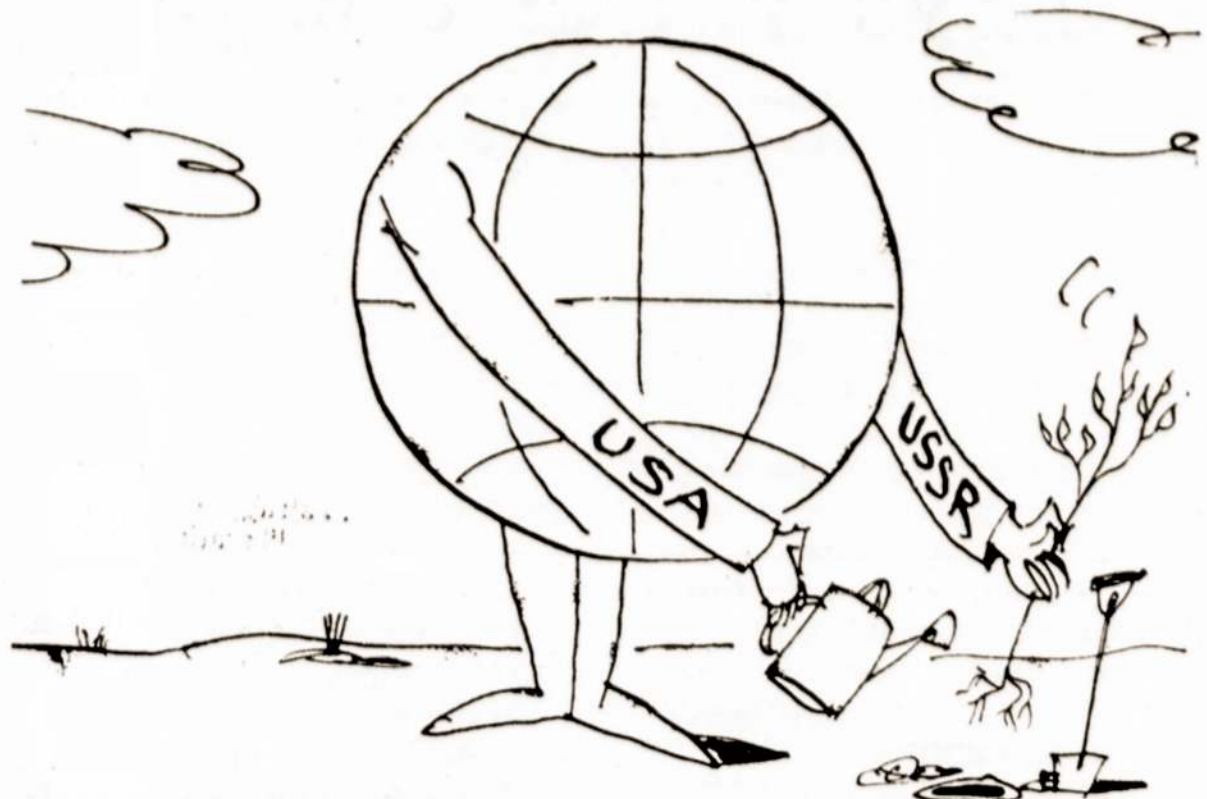
[Nukelta į 3 pusl.]

lengviau. Juos užtarė ir reme pažangiečiai, kiek kuris išgalėjo, padėjo kovoti prieš persekiojimus. Antanui Rumšai, neturinčiam kontaktų su pažangiesniais žmonėmis bei aktyvistais už civilines bei žmogaus teises, yra kitaip. Reakciniai dypukai, nors ir tebeturintys buržuazinės Lietuvos pilietybę, vargiai ar jam padeda, o "vaduotojai", liaupsinantys buržuazinę Lietuvą, jį laiko nusikaltėliu, juom piktinasi. Visų apleistas žmogus turi grumtis vienas...

Vilniai, 1988 m. vasario 18 d.

Trumpos pastabos

JURGIS — ANTANA,
VYTAUTAS — JURGI...

Cartoon by Serhiy Naberezhnykh.

LENGVABŪDIŠKI ATSIMINIMAI

Viena dažniausiai pasitaikančių išeivijos spaudoje sąvokų yra kontraversija. Arba — nesutarimas, ginčas, ginčijamas klausimas. Nesutaria organizacijos, nesutaria žmonės. Pavyzdžiui, dėl atsiminimų. Štai „Tėviškės žiburiai“ atspausdino šią vasarą atsiminimus apie Lietuvos gimnazijų mokytojus, atkūrus Tarybų valdžią 1940 metais... Ir tuojau, kaip pasakytų vietos apžvalgininkas, „kilo kontraversija“. Dalyva ar nedalyvavo mokytojų suvažiavime S. Kymantaitė-Čiurlionienė? Kodėl Dalia Bylaitienė parašė nepakankamai patriotišką atsiminimą? O kas ji pati tokia? Ir prasidėjo, kaip sakoma... Poetas satyrikas Antanas Gustaitis paskelbė savo atsiminimus „Akiračiuose“ „Neužmiršamos dienos su Henriku Radausku“. Vėl žmonės nesutaria: vieniems nepatiko Radausko ir Veros Radauskienės vestuvinės vakarienės aprašymas, kitiems pasirodė maža patriotinių smilkalų. „Akiračiai“ taip reziumuoja: „Liekame prie savo pirmąsias nuomonės. Ir ateityje stengsimės spausdinti prisiminimus apie mūsų kultūros žymesnius žmones, vengdami tik pigaus sensacingumo, ko šiuo atveju, mūsų nuomone, nebuvo“.

Nediskutuosime, kiek minėtieji atsiminimai objektyvūs. Apskritai, rašant atsiminimus apie privačius susitikimus su įžymiais kultūros veikėjais, visuomet yra galimybė ką nors prikurti, pagražinti, save parodyti, iškelti. Matyt, panašiai atsitiko ir šiuo atveju. Nieko nepadarysi. Belieka pasikliauti autorių sąžiningumu.

Bet esama ir kitokio pobūdžio atsiminimų, kai rašoma ne apie atskirus asmenis, bet apie istorines

svarbos įvykius. Autoriaus atsakomybe tokiu atveju dar labiau išauga. Todėl čia klysti neleistina. Ar visuomet išeivijoje šios taisyklės prisilaikoma? Sprendžiant iš geranoriškų tos pačios spaudos atsiliepimų, — taip. Jokių ginčytinų klausimų, jokių kontraversijų. Bet ar galima priimti už gryną pinigą, pavyzdžiui, teisininko Mečio Mackevičiaus atsiminimus apie vadinamąją laikinąją Lietuvos vyriausybę karo pradžioje? Manau, taip sakyti būtų per drąsu. Beje, pats M. Mackevičius buvo toje vyriausybėje teisingumo ministras, vėliau — teisingumo tarėjas prie okupacines nacių valdžios. Jau pats tokio asmens atsiminimų spausdinimas „Akiračiuose“ yra didelė išlyga ir paskatinimas. Žiauriausių susidorojimų laikotarpis kelia šurpą, o šis ramiai, puše lūpų besisypsantis žmogus nuotraukoje tikrai „žinojęs“ apie kažkokius nusikaltimus, girdėjęs, galbūt... Na, būkime gailėtingi: prisiminus bent žydų skerdynes 1941 metų liepos mėnesį Kauno garažo kieme, t. y. — „teisingumo ministerio“ panosėje — jo dabartinis amplua gerokai nublanktų. O dar labiau nublanktų jo šypsena, prisiminus, kad tais pačiais, jo žodžiais tariant, „lietuviškos jurisdikcijos“ mėnesiais Kauno fortuose jau buvo šaudomi ir lietuviai. Kur žiūrėjo „teisingumo ministras“? Jis prisimena vienintelį atvejį, kada buvo pasipriešinta vokiečių ir vietos baltaraiščių kruvinoms orgijoms. Tai — Šiaulių apygardos prokuroro Mato Krygerio aplinkraštis apskričių viršininkams, kuriuo buvo draudžiama susidroti be teismo su žmonėmis. Ši nuopelną M. Mackevičius pritariškiai savo ministerijai, o tiksliau — sau. O be reikalo. Žurnalistiniai keliai prieš porą metų mane buvo atvedę į Kauną pas teisininką Matą Krygerį. Papasakojo jis ir apie šią neeilinę istoriją. Jį sukretė pirmųjų karo dienų tikrovė ir viešinių nacionalistų kruvinas siautėjimas. Todėl, rizikuodamas gyvybe, jis ryžosi, atrodo, neįmanomam dalykui: atkurti nors pagrindus teisingumo jam pavaldžioje Šiaulių apygardoje. Taip gimė minimas aplinkraštis (beje, skelbtas tarybinėje spaudoje). Jau kitą dieną Matą Krygerį gestapas suėmė. Kitaip ir negalėjo įvykti — juk tokie, kaip M. Mackevičius, „patriotai“ tupėjo it pelės po šluota... Nė kiek nesibaimina dėl istorinių faktų tikrumo ir J. Meškauskas, rašydamas „Draugo“ dienraštyje apie paskutinės buržuazinės Lietuvos vyriausybės dienas. Anot jo, paskutinį vyriausybės posėdį 1940 metų birželio 15 d. nutraukė tarybiniai tankai. Nebuvę nei atsakymų, tarybinę notą, nei Eltos planešimo. Žodžiu, viskas kaip

Vis tik smagu kartas nuo karto pavartyti „Dirvą“, kuri purenama Klivlende! Ne tik todėl, kad sužinai nebūtų dalykų apie ikikarinę Lietuvą ir pačius margiausius jos veikėjus. Pavyzdžiui, smagu girdėti, kaip jautriai keletas jau nejaunų vyrų giria vienas kitą.

Štai penktame lape Jurgis Janušaitis, negailėdamas pačių gražiausių žodžių, rašo apie „Antaną Juodvilkį lietuviškojo gyvenimo horizontuose“. Gi jau septintame lape Vytautas Abraitis linki „Sukaktuvinkui Jurgiui Janušaičiui ilgiausių metų“. Pasirodo, kad be šio Jurgio būtų seniai sugriuvęs visas išeiviškas lietuviškas gyvenimas. O ką jau bekalbėti apie spaudą!

Nekyla abejonių, kad ir vienas, ir kitas (kaip ir visi panašiais atvejais) dosniai atlygina laikraščiu už šiuos juokingai naivius „pagarsinimus“, tačiau juk kažkas privalėtų pagalvoti ir apie vargšą laikraštį, kuris vargu bau ar bevertas to vardo...

NEPATINKA...

„Akiračiams“, teisingiau — juose laikas nuo laiko besireiškiančiam Romui Šileriui nepatinka persitvarkymas Tarybų Sąjungoje:

„O ir persitvarkymo pasekmės gali mums visai nepatikti dėl daugelio priežasčių.“

„Nesupraskime klaidingai, kad mes turime su viskuo sutikti, kas dabar vyksta Lietuvoje persitvarkymo vardu. Būtų labai klaidinga galvoti, kad visa tai prives Sovietiją prie mūsų vakarietiškos demokratinės sistemos.“

Ką gi, atvirumas už atvirumą. Persitvarkymas Lietuvoje (kaip ir visoje Tarybų Sąjungoje) vyksta visiškai ne dėl to, kad patiktų „Akiračiams“ ir Romui Šileriui. Ir pagaliau visiškai drąsiai ir džiugiai galima garantuoti, kad persitvarkymas neprives prie „vakarietiškos demokratinės sistemos“.

PASIMETĘ KELIUOSE...

Tie pasimetėliai — mūsų nelaimingi tautiečiai. Jiems savo spindėjimu pasirengę padėti Kanados „Tėviškės žiburiai“:

„Atsiranda vienas kitas išeivis, pasimetęs laisvojo pasaulio keliuose, kuris nemato kitos išeities ir kaip elgeta puola į tautos pavergėjo milžino glėbį.“

Šis „puolimas“ pasireiškia kelionėmis į Lietuvą, ir čia tenka kiek pataisyti kanadišką laikraštį: tokių „puolusių“ yra ne vienas kitas, o šimtai, tūkstančiai, ir, kaip teigia

amerikoniškame siaubo filme. Bet faktai — atkaklus dalykas. Tarybinė nota buvo įteikta birželio 14 d. ir dar tą pačią dieną Lietuvos vyriausybė paskelbė išsamų pareiškimą, o birželio 15 d. ELTA paskelbė pranešimą, kad tą dieną 9 val. ryto Lietuvos užsienio reikalų ministras J. Urbšys įteikė Tarybų Sąjungos vyriausybei atsakymą, jog TSRS išskeltos sąlygos yra priimtoms. Nutylėti faktus apie istorines Lietuvai dienas, kai viskas užfiksuota valandos tikslumu, yra mažų mažiausiai nerimta. Taigi du požūriai: tušti ginčai dėl atsiminimų apie balių, kuris įvyko prieš 50 metų, ir solidari tykla, kai iškraipoma tautos istorija. Ir vieni, ir kiti save, be abejo, laikė Lietuvos patriotais. Dešiniuosios emigracijos keistenybių istorijoje tai, matyt, nieko jau nebestebina.

Vilniaus „Inturisto“ skyrius bei čionykštė statistika, — jų kiekvienais metais vis daugiau ir daugiau. Tarp jų — ir „Tėviškės žiburiams“ labai artimų. Štai visiškai neseniai smarkiai „nupuolė“ amerikiečiai Grigas ir Stankaitytė, kurie ne tik lankėsi „milžino glėbyje“, bet ten dainavo, pasirodė per televiziją, jų balsai skambėjo per radiją...

Ir dar vieną dalyką pastebi „Tėviškės žiburiai“:

„Tie, kurie dažnai važiuoja į Lietuvą, politinėje veikloje nedalyvauja. Jų nematysi nei demonstracijose, nei politiniuose suvažiavimuose, nei vasario 16-osios minėjimuose“.

Cia, matyt, esama net keletas priežasčių. Pirma, į Lietuvą dažniausiai važinėja blaiviai mąstantys tautiečiai, o tokiems siūloma „politinė veikla“, anot nelabai grakščios lietuviškos patarlės, jau seniai gerklės gale stovi. Antra, pabuvoję Lietuvoje savo akimis pamato, kokia juokinga ta „veikla“.

Matyt, kaip tik todėl „Tėviškės žiburiams“ taip parūpo paklydėliai laisvojo pasaulio keliuose. Gal dėl tos priežasties tame laikraštyje vis pasirodo „laiškai iš Lietuvos“ — parašyti tokiu vietiniu žargonu, kad net popierius turėtų parausti dėl tokio negrabaus falsifikato...

ATVIRUMO PRIEPUOLIS?

Pagalvojau, ar tik toks priepuolis kartais neištiko V. Nako, kuris „Drauge“ parašė štai ką:

„Reikia pripažinti, kad jeigu mes suvokiame dabartinę Lietuvą tik pro mūsų tikėjimo prizmę ir per bažnyčios pasipriešinimą režimui, tai susidarome toli gražu nepilną Lietuvos ir pačios tautos vaizdą, nes tai neaprepia kultūrinio ir politinio krašto gyvenimo, o taip pat nušalyje paliekamas ir paprasto žmogaus kasdieninis gyvenimas...“

Atsiprašau skaitytojų už ilgoką citatą, bet ji verta dėmesio. Pirmiausia dėl autoriaus. Jeigu aš neklystu, V. Nakas dabar dirba Religinės šalpos Lietuvių informacijos centro Vašingtono skyriuje?

O juk ir Religinė šalpa, ir jos Informacijos centras savo šventa ir pagrindine pareiga skaito pasauliui (visų pirma amerikietiškam) dabartinę Lietuvą pristatyti tik per „tikėjimo ir bažnyčios prizmę“. Ta intencija leidžiamos „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ ir kita literatūra, rengiamos parodos bei spaudos konferencijos... Kažkaip neteko pastebėti, kad LIC, pavyzdžiui, būtų surengęs parodą tema „Paprastas dabartinės Lietuvos žmogus“...

Ne mažiau įdomus ir raginimas neatitrūkti nuo kasdienio Lietuvos gyvenimo: juk, sąžiningomis akimis pažvelgus į tą gyvenimą ir jį objektyviai įvertinus, turėtų pasidaryti paprasčiausiai gėda dėl LIC ir panašių organizacijų veiklos...

Todėl ir manau, kad V. Naką, matyt, bus ištikęs atvirumo prieuolis.

TSRS ambasada Vašingtone davė \$5,000 kaip kalėdinę dovana Washingtono benamiams. Benamių aktyvistas Mitch Snyder sako, jog apie 3,500 Washingtono benamių už šiuos pinigus turėjo skanius kalukaitenos kalėdinius pietus.

Centro biuro darbuotojais, šiemet Amerikoje 2,8 milijono neturtinių šeimų gyvens pas savo gimines bei pažįstamus, nes brangėjant butų nuomoms, pigesnių butų vis daugiau ir daugiau ima stigti.

[Atkelta iš 2 pusl.]

giausią iki šiol sukurtą ginklą. Susitikimų Vašingtone dvasia ir atmosfera teikia viltį sulaukti (jei ne mums, tai mūsų vaikams) dienos, kai bus susitarta dėl branduolinių bandymų ir cheminio ginklo uždraudimo, kai bus pradėta mažinti ir įprastinė ginkluotė.

Būdamas Niujorke, turėjau progą su ekskursantų grupe apsilankyti Jungtinėse Tautose. Įspūdingų pastatų apsuptyje žaliame kieme stovėjo J. Vučetičiaus skulptūra „Perkalkime kalavijus į arklius“, Tarybų Sąjungos dovana šiai organizacijai. Atletiško vyro figūra buvo sustingusi ryžtingame moste sutrupinti kalaviją.

Noriu paprašyti jūsų, gyvenančių Niujorke, nueiti prie skulptūros. Man atrodo, tas žmogus pradėjo vykdyti savo šventą misiją.

Juozas Mockus
Vilnius,
1987 m. gruodis
Vilnis, 1988 m. vasario 18 d.

Laiškai ir parama

Brangūs draugai vilniečiai, sveikinu jus ir linkiu laimės, o labiausiai sveikatos. Čia pasiunčiu \$100 čekį. Tai bus už mano ir už dvi prenumeratas mano giminėms Lietuvoje. Likusius \$45 skirius "Vilnies" paramai.

G. Visoteki
Kensington, Conn.

Gerbiamasis Jokubka, prašau idėti liūdną prisiminimą: mano velionies žmonos ir mirus Albertinai Jakienei užuojautą. Likusi \$30 bus "Vilniai" auka.

Antanas Gabrys
Pampano Beach, Fl.

Gerbiamoji "Vilnies" redakcija, leidėjai ir visas laikraščio štabas, sveikinu su šiais metais, linkiu sveikatos, sėkmės jūsų darbuose. Lai šie metai būna žmonijai taikos metais.

Čia įdedu \$40 čekį. Tai bus už atsinaujinimą prenumeratos ir \$25 auka laikraščiu.

Ana Babarskas
Kalamazoo, Mich.

Dear Sirs, enclosed is money for 2 renewals to Lithuania \$50. What money left is your donation from us.

Sophie Pinto
East Chicago, Ill.

Dear Sir, In this letter you will find a check for \$25. This should cover the cost of a one year subscription to the "Vilnis". The leftover amount is to be donation to the "Vilnis".

Al Antonowitz
Chicago, Ill.

Enclosed \$23 for a year's subscription of the "Vilnis" and the rest use as a donation.

Anna Yundul
Pembroke Pines, Fla.

Gerbiamoji "Vilnies" administracija, siunčiu \$25 čekį atnaujinti prenumeratą, kas bus viršaus, tai "Vilnies" paramai.

Mary Raila
Hemet, Cal.

Dear friends, enclosed please find check for \$55 for subs. Mrs. Klimas (Elizabeth) is now in a Convalescent Home and no longer able to read. She is now 96 years old and confined to a wheel chair.

In May I will pay for the other two subs to Lithuania.

Adell R. Kenyon
East Hartford, Conn.

Gerbiamieji:

One year subscription \$15 and donation \$15.

S. Gudiliauskienė

Received 25 check from J. S. Garad of New Port Richey, Florida. \$15 to renew subscription and \$10 donation.

Laikraščio vartininkė Mary Brennen iš St. Petersburg, Fl., atsiuntė \$155 už penkias prenumeratas ir aukų nuo J. Milerio \$20 ir J. Andrulienės \$5.

Adm.

Apdovanojo "Vilni" ir jos darbininkus

Elzbieta Freimantienė, gyvenanti Brighton, Mass., atminimui savo sūnaus William Freimont, mirusio birželio 22 dieną, atsiuntė "Vilniai" auką tūkstantį dolerių. Be to, atsiuntė dar du čekius po šimtą dolerių dovanų — vieną redaktoriui S. J. Jokuikui, antrą laikraščio darbininkams pasidalinti.

Elzbieta Freimantienės toks įvertinimas "Vilnies" ir už mažą algą dirbančių laikraščiu darbininkų bei redaktoriaus yra neeilinis gestas. Kaip redaktorius, taip ir darbininkai reiskia jai didelį ačiū už dovaną laikraščiu ir įvertinimą jų pasiaukojančio darbo, dirbančio už nepavydėtinas algas.

Kadangi S. J. Jokuikai ir darbininkams "Vilnis" yra verta aukotis jai taip, kaip Elzbietai Freimantienei ją remti, kad gyvuotų, pasitarę ir įvertindami Elzbietai Freimantienės meilę laikraščiu, irgi skiria laikraščiu jos nuoširdžią dovaną, atsiųstą jiems — du simtus dolerių.

Adm. Julius Urbikas

LANKESI ČIKAGOJE

Sausio paskutinėmis dienomis Čikagoje lankėsi Lietuvos TSR Ministrų tarybos pirmininko, — mūsiškai premjero, — pavaduotojas V. Kazanavičius. Jis čia buvo atvykęs komandiruote biznio reikalais su viena čikagiške statybos kompanija. Buvo apsistojęs Ford City Hilton viešbutyje.

Atliekamą laiką svečias susipažino su Čikagos lietuvių rajonais, pasivaikščiojo po istorinį Čikagos lietuvių Bridgeportą. Ta proga, nors sekmadienį "Vilnies" įstaiga buvo uždaryta, vis tiek buvo užėjęs.

ATSIUNTĖ 70 DOLERIŲ

Šį kartą "Vilnies" savanorė vartininkė detroitietė Stefanija Masytė atsiuntė atsinaujusių keturių skaitytųjų prenumeratas ir nuo skaitytųjų Alfons ir Emma Rye aukų \$10. Iš viso \$70.

Iš viso Detroite atsinaujino prenumeratas jau dešimt skaitytųjų ir trys atnaujino giminėms Lietuvoje.

Ačiū Stefanijai už pasidarbavimą.

Julius

Nesmerk nieko, pagautas pirmo įkarščio. Kitaip tu visada pateksi į kvailą padėtį.

R. Oldongtonas

Įskaudinti galima tik tą, kuri labiausiai gerbi, bet ne tą, kurio neapkenti.

J. Grušas

Komunistu galėsi tapti tik tada, kai praturtinsi savo atmintį visų tų gerybių, kurias žmonija yra sukūrusi.

V. Leninas

RASO IS HOT SPRINGS, ARK.

Milda Kubilienė rašo iš Hot Springs, Ark., kad ten šiemet žiema labai prasta. Lietaus, sniego, ledo, vėjo tiek daug, kad nemačius per penkiolika metų jos gyvenimo tenai.

Milda Kubilienė jau peržengusi 80 metų slenkstį. Stebisi savo gera sveikata. Girdi, gal pasekusi tėvus, kurie irgi sulaukė gilios senatvės. Tačiau pasakiau tai gydytojui, šis pakratė galvą, kad nevisuomet taip esti.

J-nas

NORI SUSIRASINĖTI

Panevėžyje gyvenantis mokytojas Henris Zavadskas, 42 metų amžiaus, labai norėtų susirašinėti su Amerikos lietuviams. Jo adresas: 235300 Panevėžys, Centrinis paštas, ab.d.72, USSR-Lithuania.

Vilniuje gyvenanti pensininkė, bet dar dirbanti rūbininkė, Vėronika Augunaitė, irgi labai nori susirašinėti, ypač su moterimis bei jų organizacijomis. Jos adresas: Vilnius, Sudervės g. 27-146.

Red.

ALM KULTŪROS DRAUGIJOS SUSIRINKIMAS

Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narių susirinkimas šį kartą vyks kovo 15 dieną Dainos restorane, 2565 W. 71st St. Susirinkimo pradžia 12 val. dieną.

Kadangi kovo 8 d. yra Tarptau-

tinė Moters diena, nors pavėluotai, šiame susirinkime, kovo 15 dieną, pavalgę pietų ją atžymėsime, pasikalbėdams apie Tarptautinės Moters dienos svarbą.

Kviečiamos visos draugijos narės dalyvauti šiame susirinkime.

Klubo sekr. Nellie De Schaaf

ADELĖ IR JOHN COPINUS KAMUOJA SUNEGALAVIMAI

Telefonu gavau pranešimą, kad plačiai žinoma Adelė Copin tapo nuvežta į Nursing Home Americana, 9401 S. Kostner Ave. Kiek ilgai ji ten turės būti, neteko sužinoti.

Tuo tarpu pats John Copin irgi sunkus ligonis, bet dar pats gali vaikščioti į ligoninę gydytis.

Jiedu yra bevaikiai, sveiki būdami aktyviai reišėsi Ex Mainierių klubo veikloje, uolūs "Vilnies" skaitytojai ir rėmėjai.

MIRĖ E. MALESH MOTINA

Vasario 3 dieną mirė Estelos Malesh motina Diana Gukas, sulaukusi senatvės. Giliame nuliūdime paliko dukrą, žentą Alphonse Malesh, tris anūkus ir tris proanūkius. Palaidota vasario 5 d. Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Estella ir Alphonse Malesh plačiai žinomi pažangesnių nuotaičių Amerikoje gimusiems ir augusiems lietuviams-amerikiečiams. Savo laiku jiedu aktyviai reišėsi LDS judėjime.

Julius

CHICAGO, ILL.

Mirus Albertinai Jenkins-Jakienei

Reiškiame gilią užuojautą velionės globėjui Julius Žilinskas, artimiausioms jos draugėms Helen Trusk, Aldona Zekas ir kitoms draugėms bei bendražygiams Čikagos pažangių lietuvių judėjime.

ANTANETA BUTKIS
Chicago, Ill.

DETROIT, MICHIGAN

MIKAS DETROITĖTIS (Mikas Masys)

Mirė 1973 metų kovo 7 dieną

Jau 15 metų, kai mano mylimas tėvelis atsiskyrė nuo manęs visiems laikams. Kiekvieną dieną jo ilgiuosi ir mintyse kartuju šiuos žodžius:

"Gyvenimą užbaigė ir užmerkei akis,
Amžinu miegu ramiai užmigai,
Nustojo tau plakusi pailsusi širdis,
Savo mylimą dukrą Stefaniją liūdėti palikai..."

Brangusis, ilsėkis ramiai savo nameliuose Woodlawn kapinių įsienyje. Aš Tave nuolat lankysiu, liūdėsiu ir niekad nepamiršiu.

Liūdinti dukra STEFANIJA

SOUTH BOSTON, MASS.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS JONO ZEKONIO

Su liūdesiu širdyje prisimenu mano gyvenimo draugą Joną Zekoną. Sunku man vienai gyventi be Jo jau 22 metus.

Vis Jo ilgėdamasi ir liūdinti —

HELEN ZEKONIS
South Boston, Mass.